

Taksering af Ejendommene i Kerteminde i 1645.

Af V. Woll.

Paa mange af Christian d. 4des Bygninger findes anbragt de tre Bogstaver R. F. P., som efter Kongens Tanker skulde betyde Regna firmat pietas (Fromhed styrker Rigerne), men Menigmand, som havde mere Sans for Realiteterne, læste Bogstaverne som „Riget fattes Penge“, og det er en kendt Sag, at den sørgelige Sandhed af disse Ord allerede bevistes i Kongens Levetid. Som bekendt blev Kongen i sine sidste Aar indviklet i Krig med Sverige, den Fejde, som gaar under Navnet „det Torstensonske Overfald“ og endte med Freden i Brømsebro 1645. Krigsbegivenhederne gjorde den allerede herskende Pengetrang end mere følelig for Staten, og det sikreste Middel var dengang som nu nye Skattepaalæg. Et Kongebrev af 23. Januar 1645 foreskrev derfor, at der af Købstæderne i Danmark skulde udskrives en ekstraordinær Skat af 2 Procent af al fast Ejendoms Værdi — dog Gejstlighedens Boliger undtagne — og at der i den Anledning skulde foregaa Taksering ved uvildige Dannemænd, udmeldte af Borgmestre og Raad. — Skatten kunde erlægges med rede Penge, Guld, Sølv, Kobber eller Proviant, „eftersom det lideligst og bekvemmeligst kan falde“, efter følgende Takst: 1 Td. Rug, Byg eller Malt: 2 Rigsdaler, 1 Td. Havre: 1 Rdl., 1 Skippund (320 Pund) Flæsk: 14 Rdl., 1 Td. Smør: 18 Rdl., 1 Skaalpund Kobber: 14 Skilling.

Den Taksering, som i Henhold hertil foretoges i Kerteminde ved Paasketid 1645 og nu findes i Rigsarkivet¹⁾, indeholder formentlig Byens ældste bevarede Grundejerfortegnelse. — Som Grundlag for topografiske Undersøgelser er den imidlertid ret vanskelig at benytte. Dels indeholder den ingen Angivelse af

¹⁾ „Bilag til Regnskab over adskillige Skatter og Kontributioner 1626—1650“ (Ekstraskatteregnskaber).

Ejendommenes Beliggenhed, dels maa det antages, at hver Grundejers Ejendomme, forsaavidt han ejede flere saadanne, er slaede sammen under ét, da intet Ejernavn findes mere end én Gang. Jeg har imidlertid ved at sammenholde Takseringen med samtidige Rets- og Skiftebøger, de senere Grundtakster og andre Aktstykker med temmelig stor Sikkerhed kunnet fastslaa Beliggenheden for mere end en Trediedel af de paagældende Ejendomme og afgivet en Redegørelse herfor til Landsarkivet i Odense til Gennemsyn af mulig Interesserede. Et kortfattet Uddrag af Resultaterne meddeles nedenfor.

Takseringen er delt i 2 Afsnit, omfattende henholdsvis indenbys og udenbys boende Ejere. Af de første findes der 122, og deres Ejendomme er ansatte i Sletdalere (å 4 Mark), tilsammen til Værdi 10827 Sldl., eller 7218 Rigsdaler.

Den største indenbys Grundejer er Raadmand og Tolder Henrik Sørensen Krog, der opføres for 1000 Sldl. Han ejede bl. a. den østre Halvdel af nuværende Tornøes Hotels Gaard og en Ejendom paa Langegade (nu Nr. 28), endvidere en Mængde Smaaejendomme og Grundstykker rundt om i Byen.

Derefter staar Byfoged Niels Hansen for 500 Sldl. (Langegade 38), Raadmændene Otte Poulsen (Langegade 55) og Poul Christensen hver for 400 Sldl. og Købmand Jesper Jacobsen Bager (Langegade 40) ligeledes for 400 Sldl. Alle disse drev betydelig Handel, nogle af dem havde Skib i Søen og drev tillige Landbrug; endvidere maa nævnes Borgmester Elias Jensen i nuværende Vestergade Nr. 16, der er ansat til 200 Sldl.

Der anføres adskillige Haandværkere, saasom Vævere, Bødkere, Bagere, Smede, Skrædere, Snedkere og Murmestre, men ogsaa enkelte sjældnere Erhverv nævnes, saasom en Billedsnider, en Sværdfejer, et Par Remsnidere og en Svarer (Drejer). Endelig har vel en hel Del af Smaakaarsfolkene været Fiskere og Søfolk. De mindste Ejendomme er kun takseret til 15 Sldl.; det har sikkert været meget beskedne Smaahytter.

Større almindelig Interesse knytter sig til Afsnittet om de udenbys Grundejere. Disses Ejendomme er 24 i Antal, men takseres i Rigsdaler (å 6 Mark) til ialt 3790 Rdl., altsaa mere end Halvdelen af Vurderingssummen for de 122 indenbys Mænds.

Dette Afsnit lyder saaledes:

Udenbys-Mænds Ejendomme:

Johan von Gütens	150	Rdl.	
*Erik Jørgensens i Odense	200	—	
*Karen sal. Johan Borchersens ibid.	500	—	
*Peder Gaases ibid.	100	—	
Frederik Gummersbachs	150	—	
*Thomas Brodersens	133	—	2 Mk.
*Margrethe Jøns Mogensens	100	—	
Laurits Bødkers i Birkende	66	—	4 —
Ingers i Skoven.....	200	—	
Jørgen Rasmussens Gaard i Stuppe- drup	400	—	
*Jesper Hansens i Odense	100	—	
Læsemesters ibid.	200	—	
Sal. Niels Andersens	133	—	2 —
Sal. Bodel Snedkers	46	—	4 —
Velb. Fru Ingeborg Gyldenstjernes til Uggerslevgaard	666	—	4 —
Holmers Gaard	100	—	
Bertels paa Tornø	33	—	2 —
Laurs Mortensens i Nykøbing	100	—	
Niels Vognberg	133	—	2 —
Peder Olufsens i Odense	100	—	
Niels Kjertes	40	—	
Claus Guldsmeds	40	—	
*Claus Frederiksens i Odense.....	30	—	
Velb. Sal. Hans Oldelands forrige Vaaninger	66	—	4 —

Det vil sees, at en stor Del af disse Ejere boer i Odense, og en Del af dem, nemlig de, ved hvem der er tilføjet *, var Raadmænd i Odense (se Engelstoft: Odense Bys Historie, Udg. 1880). Da Haandværkerne i det 17. Aarhundrede ikke optoges i Byens Raad, tør man antage, at de alle hørte til Handelsstanden. Det samme gælder om Frederik Gummersbach, der blev begravet i St. Knuds Kirke i 1669.

Sandsynligheden taler da for, at disse Ejendomme har været Handespakhuse eller Forretningsbygninger for Odense Købmænd, saaledes som det siges hos Arent Berentsen i „Danmarks og Norges frugtbare Herlighed“ 1656, hvor han omtaler Kerte-

minde som en Havnestad, hvorfra en utrolig Summa af Korn og andre Varer udføres, saavel af dens egne Borgere som af Odense Borgere, som deres Varer dér ind- og udskibe, og han tilføjer, at disse sidste havde deres „Kornspiker“ i Kerteminde, (tysk „Speicher“ = Pakhus).

Karen sal. Johan Borchersens Ejendom er det nuværende Toldkammer, opført af hendes Fader Niels Bager, den rige Oluf Bagers Søn. — Raadmand, senere Borgmester Thomas Brodersen (Rishrigh) i Odense ejede nuværende Nr. 5 paa Langegade, og Fru Ingeborg Gyldenstjernes Gaard laa umiddelbart Nord for Kirken, svarende til nuværende Langegade Nr. 6—8. Det sidstnævnte Hus staar endnu uforandret som opført 1630 af Raadmand Karsten Iversen. — Det vil føre for vidt at anføre Beviser for Rigtigheden heraf; det maa være nok at henvise til at søge disse og nærmere Enkeltheder i min ovennævnte Redegørelse i Landsarkivet.

„Inger i Skoven“ er muligvis en Gaardejerske i eller ved Landsbyen Midskov i Mesinge Sogn; den nu skovløse Halvø mellem Odense Fjord og Dalby Bugt, hvorpaa Midskov ligger, betegnes endnu paa Generalstabskortet som „Skoven“, Stoppedrup er vel nok Stubberup paa Hindsholm. — Hvem „Læsemester“ er, kan ikke afgøres; der menes selvfølgelig en Lektor eller Lærer ved Odense Gymnasium, men Navnet paa ham har ikke kunnet oplyses. — Hans Oldeland var Ejer af Trellerupgaard i Munkebo Sogn, men solgte i 1640 Gaarden til Christian den 4., der nedbrød Bygningerne og lagde Jorden under Østergaard. Som bekendt er der nu atter paa Jorderne til denne opstaaet en Bebyggelse, der har optaget det gamle Navn Trellerup.

